Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MELCHIOR WATHELET
prezentate la 12 aprilie 2018 [1]

Cauza C-99/17 P

Infineon Technologies AG
împotriva

Comisiei Europene

„Recurs – Înțelegeri – Piața europeană a cipurilor pentru carduri – Rețea de contacte bilaterale pentru a coordona răspunsurile adresate clienților care doresc să obțină reduceri de prețuri – Contestarea autenticității probelor – Întinderea controlului jurisdicțional – Competență de fond”

1. Prin recursul formulat, Infineon Technologies AG (denumită în continuare „recurenta”) solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 15 decembrie 2016, Infineon Technologies/Comisia (T-758/14, nepublicată, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2016:737), prin care acesta a respins acțiunea sa având ca obiect anularea Deciziei C(2014) 6250 final a Comisiei din 3 septembrie 2014 privind o procedură în temeiul articolului 101 TFUE și al articolului 53 din Acordul privind SEE (cauza AT.39574 – Cipuri de memorie pentru carduri) (denumită în continuare „decizia în litigiu”) și, în subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care a fost aplicată recurentei.

2. În conformitate cu cererea Curții, prezentele concluzii se vor concentra pe două motive de drept invocate de recurentă în susținerea recursului său. Aceste motive privesc, pe de o parte, condițiile de exercitare a competenței de fond și, pe de altă parte, autenticitatea dovezilor invocate de Comisia Europeană.

I. Cadrul juridic

A. Regulamentul nr. 1/2003

3. În conformitate cu articolul 31 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 TFUE] și [102 TFUE] [2], „Curtea de Justiție are plenitudine de competență cu privire la acțiunile introduse împotriva deciziilor prin care Comisia stabilește o amendă sau o penalitate cu titlu cominatoriu. Curtea de Justiție poate elimina, reduce sau mări amenda sau penalitatea cu titlu cominatoriu aplicată”.

1 Limba originală: franceza.

2 JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167.

B. Orientări privind calcularea amenzilor

4. Orientările privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 1/2003 [3] (denumite în continuare „Orientările privind calcularea amenzilor") prevăd, sub titlul „Ajustările cuantumului de bază":

„[…]

B. Circumstanțe atenuante

29. Cuantumul de bază al amenzii poate fi redus atunci când Comisia constată existența unor circumstanțe atenuante, precum:

– […]

– […]

– atunci când întreprinderea implicată face dovada că participarea sa la încălcare este extrem de redusă și demonstrează astfel că, în cursul perioadei în care a fost parte la acordurile ilicite, s-a sustras efectiv de la aplicarea acestora adoptând un comportament concurențial pe piață; simplul fapt că o întreprindere a participat la o încălcare pentru o perioadă mai scurtă decât alte întreprinderi nu este considerat circumstanță atenuantă, deoarece această circumstanță este deja reflectată în cuantumul de bază;

[…]"

II. Istoricul litigiului

5. Istoricul litigiului și conținutul deciziei în litigiu sunt expuse la punctele 1-40 din hotărârea atacată. Acestea se pot rezuma după cum urmează.

6. La 22 aprilie 2008, Comisia a fost informată cu privire la existența unei înțelegeri în sectorul cipurilor de memorie pentru carduri de către Renesas Technology Corp. și filialele sale (denumite în continuare „Renesas"), care a solicitat imunitate la amenzi în temeiul Comunicării Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea amenzilor în cazurile cu privire la acorduri [4] (denumită în continuare „Comunicarea privind cooperarea"). După ce a efectuat inspecții inopinate în incintele mai multor societăți în acest sector și după ce a trimis solicitări de informații, la 28 martie 2011, Comisia a inițiat procedura în temeiul articolului 11 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1/2003 în ceea ce privește Koninklijke Philips NV și Philips France (denumite în continuare „Philips"), Renesas, precum și Samsung Electronics Co., Ltd și Samsung Semiconductor Europe GmbH (denumite în continuare, împreună, „Samsung").

7. În luna aprilie a anului 2011, Comisia a inițiat discuții în vederea unei tranzacții în sensul articolului 10a din Regulamentul (CE) nr. 773/2004 al Comisiei din 7 aprilie 2004 privind procedurile stabilite de către Comisie în temeiul articolelor [101 TFUE] și [102 TFUE] [5], cu Renesas, Samsung și Philips. Aceste discuții au fost suspendate în luna octombrie a anului 2012.

8. La 18 aprilie 2013, Comisia a transmis o comunicare privind obiecțiunile către Renesas, Hitachi, Mitsubishi Electric Corp., Samsung, recurentă și Philips. La 20 noiembrie 2013 s-a organizat audierea.

3 JO 2006, C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264.

4 JO 2006, C 298, p. 17, Ediție specială, 08/vol. 5, p. 3.

5 JO 2004, L 123, p. 18, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 242.

9. La 3 septembrie 2014, Comisia a adoptat decizia în litigiu. Prin această decizie, Comisia a constatat că cele patru întreprinderi, și anume recurenta, Philips, Renesas și Samsung au participat la o încălcare unică și continuă a articolului 101 alineatul (1) TFUE și a articolului 53 din Acordul privind SEE în ceea ce privește cipurile pentru carduri cu cipuri, care acoperă SEE (denumită în continuare „încălcarea în cauză”). Această încălcare, care a avut loc între 24 septembrie 2003 și 8 septembrie 2005, a privit cipurile pentru carduri, care sunt utilizate în cartelele SIM pentru telefoane mobile, în cardurile bancare, în cărțile de identitate și în pașapoarte, în cardurile de televiziune cu plată și în diverse alte aplicații.

10. La momentul încălcării în cauză, piața cipurilor pentru carduri, care constă în două segmente, și anume cipuri pentru cartele SIM (utilizate în principal pentru telefoanele mobile) și cipurile pentru carduri non-SIM (utilizate în domeniul bancar, pentru securitate și identificare), era caracterizată de o scădere constantă a prețurilor, de presiune asupra prețurilor exercitată de principalii clienți ai producătorilor de carduri, de dezechilibre ale ofertei în raport cu cererea generate de creșterea cererii și de dezvoltarea tehnologică constantă și rapidă, precum și de structura negocierilor contractuale cu clienții.

11. Încălcarea în cauză se efectua prin intermediul unei rețele de contacte bilaterale între destinatarele deciziei în litigiu, fie în cadrul unor reuniuni, fie în conversații telefonice, purtate săptămânal în anii 2003 și 2004. În opinia Comisiei, participanții la încălcare au coordonat politica lor de prețuri în domeniul cipurilor pentru carduri prin intermediul unor contacte efectuate pentru fixarea prețurilor, în special a prețurilor specifice propuse clienților principali, a prețurilor minime și a prețurilor de referință, schimbul de opinii privind evoluția prețurilor pentru semestrul următor și intențiile în materie de fixare a prețurilor, dar și cu privire la capacitatea de producție și utilizarea acesteia, comportamentul viitor pe piață precum și negocierile contractuale cu clienții obișnuiți. Calendarul întâlnirilor coluzive, a căror listă este menționată în tabelul nr. 4 din decizia în litigiu, urma calendarul ciclului economic. Având în vedere obiectul și momentul în care au intervenit, Comisia a constatat legături între aceste contacte bilaterale. În plus, cu ocazia acestora, întreprinderile ar fi menționat uneori în mod deschis alte contacte bilaterale între participanții la încălcarea în cauză și informațiile colectate ar fi fost transmise concurenților.

12. Comisia a calificat încălcarea în cauză drept o încălcare unică și continuă. Într-adevăr, contactele coluzive erau legate între ele și aveau natură complementară. Prin interacțiunea stabilită, acestea ar fi contribuit la realizarea ansamblului efectelor anticoncurențiale în cadrul unui plan global care avea un obiectiv unic.

13. Potrivit Comisiei, Samsung, Renesas și Philips au cunoscut încălcarea în ansamblul său. Pe de altă parte, recurenta a fost considerată responsabilă de încălcare numai în măsura în care a participat la practici coluzive cu Samsung și Renesas, în lipsa unor dovezi care să indice că a avut de asemenea contacte cu Philips sau că a avut impresia subiectivă de a fi participat la întreaga încălcare în cauză.

14. În sfârșit, Comisia a considerat că acest comportament al întreprinderilor în cauză avea ca obiect restrângerea concurenței în interiorul Uniunii și că aceasta a avut un efect semnificativ asupra comerțului dintre statele membre și dintre părțile contractante ale Acordului privind SEE.

15. Pentru calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, precum și al Orientărilor privind calcularea amenzilor, Comisia a arătat că încălcarea în cauză a fost săvârșită cu intenție. Pentru calcularea cuantumului de bază, aceasta a folosit un indicator al valorii anuale a vânzărilor întemeiat pe valoarea reală a vânzărilor de produse care fac obiectul înțelegerii, efectuate de întreprinderi în cursul lunilor în care au participat activ la încălcarea în cauză. Comisia a aplicat un coeficient de 16 % pentru gravitatea încălcării în cauză. Au fost luate în considerare perioade de 11 luni și 14 zile pentru Philips, de 18 luni și 7 zile pentru recurentă, de 23 de luni și 2 zile pentru Renesas și de 23 de luni și 15 zile pentru Samsung. Comisia a aplicat un coeficient de 16 % din valoarea vânzărilor sub formă de sumă suplimentară.

16. În ceea ce privește circumstanțele atenuante, Comisia a acordat o reducere de 20 % din cuantumul amenzii recurentei pentru motivul că era responsabilă pentru încălcarea în litigiu numai în măsura în care a participat la înțelegeri coluzive cu Samsung și Renesas, nu și cu Philips. În temeiul Comunicării privind cooperarea, Comisia a acordat imunitate la amendă întreprinderii Renesas și o reducere de 30 % a cuantumului amenzii pentru Samsung.

17. La articolul 1 din decizia în litigiu, Comisia a constatat că următoarele întreprinderi au participat la o încălcare unică și continuă a articolului 101 alineatul (1) din TFUE și a articolului 53 din Acordul SEE în sectorul cipurilor pentru carduri care acoperă SEE:

– recurenta, între 24 septembrie 2003 și 31 martie 2005, „în temeiul coordonării sale cu Samsung și Renesas” [articolul 1 litera (a)];

– Philips, de la 26 septembrie 2003 până la 9 septembrie 2004 [articolul 1 litera (b)];

– Renesas, de la 7 octombrie 2003 până la 8 septembrie 2005 [articolul 1 litera (c)] și

– Samsung, între 24 septembrie 2003 și 8 septembrie 2005 [articolul 1 litera (d)].

18. La articolul 2 din decizia în litigiu, Comisia a aplicat amenzi de 82 784 000 de euro pentru recurentă [(articolul 2 litera (a)], de 20 148 000 de euro pentru Philips [articolul 2 (b)], de 0 euro pentru Renesas [articolul 2 litera (c)] și de 35 116 000 de euro pentru Samsung [articolul 2 litera (d)].

III. Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

19. Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 13 noiembrie 2014 (denumită în continuare „cererea de anulare”), recurenta a introdus o acțiune prin care urmărea, cu titlu principal, anularea deciziei în litigiu și, în subsidiar, anularea sau reducerea amenzii aplicate de Comisie.

20. În susținerea acțiunii sale, recurenta a invocat șase motive. Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins aceste motive și a respins acțiunea reclamantei în totalitate.

21. Prin intermediul primelor două motive invocate în fața Tribunalului, care aveau ca obiect respectarea dreptului său la apărare și a principiului bunei administrări, recurenta a criticat în special tratamentul procedural al unui element de probă prezentat de Samsung în 2012, și anume un e-mail intern al societății în cauză, datat 3 noiembrie 2003, a cărui autenticitate este contestată.

22. În acest context, în cadrul examinării celei de a doua obiecții invocate în susținerea primului motiv, Tribunalul a constatat în esență, la punctele 76-80 din hotărârea atacată, că Comisia ar fi trebuit să comunice recurentei în cursul procedurii administrative propriile „aprecieri științifice” privind autenticitatea respectivului e-mail. Astfel, aceste aprecieri ar fi constituit elemente incriminatorii, întrucât au determinat Comisia să ajungă la concluzia că e-mailul menționat constituia o dovadă credibilă privind participarea recurentei la încălcarea în cauză. Cu toate acestea, Tribunalul a considerat, la punctul 85 din hotărârea menționată, că necomunicarea acestor aprecieri către recurentă nu a influențat rezultatul la care a ajuns Comisia în decizia în litigiu, astfel încât acesta a respins obiecția recurentei la punctul 86 din hotărârea atacată.

23. În măsura în care recurenta contesta valoarea probatorie a unei declarații a unui angajat al Samsung întrucât o declarație falsă nu constituia infracțiune în Republica Coreea și, în urma eșecului tranzacției, Samsung a avut un interes specific de a „înfrumuseța faptele”, Tribunalul, la punctul 93 din hotărârea atacată, a considerat în esență că Samsung, în calitate de solicitant în temeiul Comunicării privind cooperarea, se expunea pierderii beneficiului unei astfel de cooperări în cazul unei declarații false.

24. De asemenea, Tribunalul a înlăturat un argument invocat de recurentă în cadrul celui de al doilea motiv, întemeiat pe faptul că Comisia ar fi trebuit să solicite un raport al unui expert independent cu privire la versiunea electronică a e-mailului din 3 noiembrie 2003, în lipsa unor dovezi valabile ale autenticității acestuia. La punctul 118 din hotărârea atacată, Tribunalul a întemeiat răspunsul său la acest argument pe motivul că Comisia dispune de o anumită marjă de apreciere pentru a decide cu privire la măsurile suplimentare care trebuie luate și că, în speță, recurenta nu a demonstrat, ținând seama de expertizele care îi fuseseră furnizate și a propriilor aprecieri științifice, că o astfel de solicitare se impunea.

25. În cadrul examinării celui de al treilea motiv, întemeiat pe o încălcare a articolului 101 alineatul (1) TFUE și subdivizat în patru aspecte, Tribunalul a examinat printre altele afirmații ale recurentei referitoare la lipsa de credibilitate a elementelor de probă furnizate de Samsung și la dovada existenței unei încălcări săvârșite de recurentă.

26. În această privință, la punctele 143-158 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat argumentele recurentei prin care aceasta urmărește să conteste, în cadrul celui de al doilea aspect, invocat în susținerea celui de al treilea motiv, credibilitatea elementelor de probă furnizate de Samsung.

27. În primul rând, Tribunalul a respins aceste argumente, la punctele 143 și 144 din hotărâre, ca neîntemeiate pentru motivul că, chiar dacă ar trebui să considere că Samsung nu reprezintă un martor credibil și ar trebui să înlăture toate declarațiile și elementele de probă justificative prezentate, acest lucru nu ar repune în discuție aprecierile Comisiei care se bazează pe declarațiile și elementele de probă justificative furnizate de Renesas, stabilind că recurenta a avut contacte anticoncurențiale cu cea din urmă, cum ar fi cea care a avut loc la 31 martie 2005. Tribunalul a făcut trimitere, în această privință, la punctele 193-201 din hotărârea sa, precizându-se că, la punctele 197-206 din hotărârea menționată, Tribunalul a examinat și a respins argumentele recurentei prin care urmărește să conteste acest ultim contact.

28. În al doilea rând, „cu titlu suplimentar”, Tribunalul a examinat și a respins, la punctele 145-157 din hotărârea atacată, criticile recurentei prin care urmărește să conteste credibilitatea Samsung în calitate de martor și credibilitatea declarațiilor și a elementelor de probă ale acesteia din urmă.

29. În acest context, Tribunalul a constatat în special că, întrucât recurenta nu a contestat aprecierile Comisiei potrivit cărora afirmațiile și dovezile prezentate de Samsung erau coroborate cu cele ale altor membri ai înțelegerii, în special ale Renesas și NXP [6], toate argumentele care urmăresc discreditarea Samsung ca martor fiabil trebuiau respinse ca fiind inoperante (punctele 146-149 din hotărârea atacată). În al doilea rând, Tribunalul de Primă Instanță a răspuns la obiecțiile formulate de recurentă cu privire la fiabilitatea probelor utilizate de Comisie pentru a stabili contactele din 3 și din 7 noiembrie 2003 (punctele 152-157 din hotărârea atacată).

30. La punctele 159-208 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat al treilea aspect invocat în susținerea acestui motiv, referitor la dovada existenței unei încălcări a articolului 101 TFUE. Recurenta a susținut că niciunul dintre cele unsprezece contacte pe care le-ar fi avut cu concurenții săi nu încălca respectiva dispoziție. În acest context, Tribunalul a precizat, la punctul 160 din hotărârea atacată, că „reclamanta nu contest[a] aprecierea Comisiei potrivit căreia prețurile erau stabilite, în principiu, pe o bază anuală, ceea ce ar reieși, de altfel, din discuțiile la care a participat reclamanta. În aceste condiții, este suficient să se examineze, pentru perioada 2003-2005, dacă reclamanta a participat la una sau, eventual, la două discuții anticoncurențiale, în fiecare dintre acești trei ani, cu Samsung sau Renesas, pentru a constata dacă a existat sau nu a existat o încălcare a articolului 101 TFUE”.

6 Din decizia atacată rezultă că NXP a preluat activitățile Philips de la crearea acesteia la 29 septembrie 2006. Comisia a constatat că NXP nu a participat la încălcarea în cauză.

31. În aceste condiții, Tribunalul a considerat că este oportun să examineze, cu titlu introductiv, cinci contacte între recurentă și Samsung sau Renesas, și anume contactele din 24 septembrie 2003 (primul contact), din 3 noiembrie 2003 (al doilea contact), din 18 martie 2004 (al șaselea contact), din 1-8 iunie 2004 (al șaptelea contact) și din 31 martie 2005 (al unsprezecelea contact), primul și ultimul contact marcând, conform Comisiei, începutul și, respectiv, sfârșitul participării recurentei la încălcarea în cauză.

32. Potrivit Tribunalului, așadar, numai în cazul în care aceste cinci contacte nu permiteau să se stabilească existența încălcării în cauză ar fi trebuit să examineze dacă celelalte contacte, precum cel din 17 noiembrie 2003, cu privire la care recurenta susținea că nu erau nelegale, contribuiau sau nu contribuiau la stabilirea existenței respectivei încălcări.

33. În continuare, Tribunalul a examinat și a respins ansamblul argumentelor prezentate de recurentă cu privire la cele cinci contacte menționate.

34. În special, în ceea ce privește contactul din 24 septembrie 2003 dintre recurentă și Samsung, examinat la punctele 161-176 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat, la punctele 164-166 din hotărârea sa, că schimbul de informații în cauză privind prețurile, capacitățile actuale și viitoare și evoluția tehnologică preconizată era de natură, în special pe o piață unde cererea și oferta sunt concentrate, să influențeze în mod direct strategia comercială a concurenților. Tribunalul a precizat, la punctul 168 din această hotărâre, că niciunul dintre argumentele invocate de recurentă nu poate repune în discuție constatarea conform căreia, cel puțin, aceasta și Samsung au schimbat informații cu privire la previziunile de preț pentru anul următor.

35. Pe de altă parte, la punctele 173-175 din hotărârea atacată, Tribunalul a calificat acest schimb de informații, sensibile în opinia sa, drept o încălcare prin obiect, ținând seamă de contextul economic și juridic al pieței relevante, astfel cum a fost prezentat, fără ca recurenta să îl fi contestat înaintea sa, în considerentul (59) al deciziei în litigiu.

36. În ceea ce privește, mai exact, discuțiile privind capacitatea de producție, Tribunalul a adăugat la punctul 176 din această hotărâre că, pe de o parte, din moment ce Comisia identificase motivele pentru care considera că schimbul de informații privind capacitățile era, ținând seama de caracteristicile pieței, de natură să restrângă concurența, aceasta nu era obligată să demonstreze existența unor efecte anticoncurențiale asupra pieței pentru a califica practica în cauză drept o încălcare. Pe de altă parte, presupunând că schimbul de informații privind capacitățile nu ar fi fost în sine suficient pentru a constata existența unei încălcări prin obiect, nu este mai puțin adevărat, potrivit Tribunalului, că recurenta nu repunea în discuție faptul că Comisia constatase în mod întemeiat că schimbul de informații privind prețurile viitoare constituia o încălcare prin obiect.

37. În ceea ce privește contactul din 3 noiembrie 2003 dintre recurentă și Samsung, examinat la punctele 177-185 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat, pe de o parte, că recurenta nu dovedise că motivele obiective invocate de Comisie pentru a justifica existența mai multor versiuni ale e-mailului din aceeași zi, a cărui autenticitate era contestată de reclamantă, erau eronate. În orice caz, există o serie de indicii care rezultă din alte elemente de probă conform cărora discuțiile nelegale menționate în acest e-mail au avut loc. Tribunalul a analizat e-mailul unui angajat al Renesas din 7 octombrie 2003 și e-mailul unui angajat al Samsung din 7 noiembrie 2003 (punctele 181-183 din hotărârea atacată).

38. Pe de altă parte, ca răspuns la o argumentație potrivit căreia contactul din 3 noiembrie 2003 nu constituia o restrângere a concurenței prin obiect, Tribunalul a considerat că este suficient să se constate că Comisia nu este obligată să stabilească pentru fiecare discuție nelegală că aceasta din urmă constituie o astfel de restricție, atât timp cât stabilește că practicile în cauză, luate împreună, constituie o restrângere a concurenței prin obiect (punctul 185 din hotărârea atacată).

39. În ceea ce privește contactul din 1-8 iunie 2004 dintre recurentă și Samsung, Tribunalul a respins, la punctele 192-196 din hotărârea atacată, argumentele recurentei. Prin trimitere la considerentul (216) al deciziei în litigiu, acesta s-a întemeiat pe un document emis de Samsung pentru a constata existența unui schimb de informații sensibile.

40. La finalul examinării celor cinci contacte de mai sus, Tribunalul a concluzionat, la punctul 207 din hotărârea atacată, că „Comisia nu a săvârșit o eroare considerând că reclamanta participase la discuții anticoncurențiale cu Samsung și Renesas între 24 septembrie 2003 și 31 martie 2005”.

41. Ca răspuns la cel de al patrulea aspect invocat de recurentă în susținerea celui de al treilea motiv, întemeiat pe faptul că, având în vedere caracterul indivizibil al încălcării în cauză, Tribunalul ar fi putut anula decizia în litigiu doar în ansamblu, dacă ar fi concluzionat în special că respectivele contacte din 3 și din 17 noiembrie 2003 nu erau anticoncurențiale, Tribunalul a statuat la punctul 211 din hotărârea atacată: „astfel cum s-a arătat la punctul 160 [din hotărârea atacată], reclamanta nu a contestat că stabilirea prețurilor pe piața relevantă era, în principiu, anuală. Întrucât s-a stabilit […] că Comisia nu a săvârșit nicio eroare în constatarea participării reclamantei la cinci contacte nelegale între anii 2003 și 2005, faptul că a concluzionat în mod eronat că celelalte contacte pe care le-a reținut, precum cel din 17 noiembrie 2003, nu erau de fapt anticoncurențiale nu ar modifica constatarea potrivit căreia reclamanta ar fi participat la o încălcare unică și continuă în acești trei ani. Prin urmare, contrar susținerilor reclamantei din cadrul ședinței, chiar dacă alte contacte decât cele cinci menționate mai sus nu ar încălca articolul 101 TFUE, totuși Comisia a demonstrat corespunzător cerințelor legale că aceasta a participat la încălcarea în cauză.”

42. În ceea ce privește al patrulea motiv invocat de recurentă în subsidiar și întemeiat pe o aplicare eronată a noțiunii „încălcare unică și continuă”, la punctul 215 din hotărârea atacată, Tribunalul a rezumat considerentele (285)-(315) ale deciziei în litigiu. De asemenea, acesta a amintit, la punctele 216-223 din hotărârea atacată, jurisprudența referitoare la constatarea existenței unei astfel de încălcări și la participarea unei întreprinderi la o asemenea încălcare.

43. În lumina acestei jurisprudențe, Tribunalul a examinat în continuare cele cinci motive ale recurentei. În special, pe de o parte, Tribunalul a respins, la punctele 226-232 din hotărârea atacată, un motiv întemeiat pe o contradicție în decizia în litigiu. În urma unei analize a motivelor și a dispozitivului deciziei respective, Tribunalul a concluzionat că, „deși, în dispozitiv, Comisia a concluzionat, fără a face distincție între cele patru destinatare ale acestei decizii, că toate participaseră la încălcarea în cauză, motivarea deciziei menționate indică fără echivoc că Comisia a considerat că respectivele întreprinderi în cauză participaseră la o încălcare unică și continuă, fără a aduce atingere faptului că reclamanta nu putea, spre deosebire de celelalte trei întreprinderi sancționate, să fie considerată răspunzătoare pentru încălcarea în cauză în totalitate” (punctul 229 din această hotărâre). În interpretarea dispozitivului deciziei în litigiu ținând seama de motivarea sa, Tribunalul a statuat însă la punctul 231 din hotărârea menționată „că dispozitivul trebuie să fie interpretat în sensul că [Comisia] nu impută reclamantei răspunderea pentru încălcarea în cauză în ansamblul său, spre deosebire de celelalte destinatare ale deciziei [în litigiu], ci îi impută răspunderea pentru această încălcare în măsura în care a fost implicată în contacte nelegale cu Samsung și cu Renesas. Cu toate că redactarea dispozitivului deciziei [în litigiu] este, desigur, nefericită […] dispozitivul acestei decizii nu este totuși în contradicție cu motivarea acesteia”.

44. Pe de altă parte, la punctele 236-240 din hotărârea menționată, Tribunalul a respins de asemenea o critică întemeiată pe încălcarea principiilor egalității de tratament și proporționalității în calculul amenzii. La punctul 239 din această hotărâre, Tribunalul a respins printre altele contestarea reducerii cu 20 % a amenzii pe care Comisia o acordase recurentei în temeiul circumstanțelor atenuante având în vedere participarea sa limitată la încălcarea în cauză, pentru motivul că „reclamanta nu prezintă niciun argument specific care să permită să se considere că o reducere cu 20 % a cuantumului amenzii nu ar fi proporțională, în speță, cu faptul că nu a participat decât parțial la încălcarea în cauză”.

45. Calculul amenzii a fost examinat în continuare de Tribunal în cadrul celui de al cincilea și al celui de al șaselea motiv invocat de recurentă.

46. În cadrul examinării, la punctele 255-259 din hotărârea atacată, a celui de al cincilea motiv, întemeiat pe o eroare de calcul al amenzii, în măsura în care recurenta nu ar fi participat la contacte privind cipurile care nu sunt SIM, Tribunalul a arătat, pe de o parte, că prețurile acestor cipuri fuseseră evocate în cursul contactului cu Samsung din 24 septembrie 2003 și că argumentele recurentei nu permiteau repunerea în discuție a acestui aspect (punctele 255 și 256 din hotărâre). Pe de altă parte, Tribunalul a adăugat „în orice caz […] că reclamanta nu invocă, în înscrisurile sale, niciun argument prin care să se opună aprecierii Comisiei, care figurează în considerentul (221) al deciziei [în litigiu] și în observațiile sale, potrivit căreia există o corelare între cipurile SIM și cipurile care nu sunt SIM” (punctul 257 din hotărârea menționată) și a respins ca inoperant argumentul recurentei potrivit căruia aceste două tipuri de cipuri nu aparțineau aceleiași piețe a produselor (punctul 258 din aceeași hotărâre).

47. În cadrul celui de al șaselea motiv, întemeiat pe încălcarea Liniilor directoare pentru calculul amenzii și a principiului proporționalității, Tribunalul a constatat, la punctul 270 din hotărârea atacată, că amenda aplicată recurentei nu încălca principiul proporționalității. În esență, Tribunalul a întemeiat această concluzie pe motivul, care figurează la punctul 269 din această hotărâre, că cuantumul amenzii aplicate recurentei se explică din perspectiva cifrei sale de afaceri mult mai mari decât cea a celorlalte întreprinderi sancționate și nu face decât să reflecte importanța economică a propriei participări la încălcarea în cauză, precizându-se că partea cifrei de afaceri globale care provine din vânzarea produselor care fac obiectul încălcării este cea mai în măsură să reflecte importanța economică a acestei încălcări.

IV. Concluziile părților și procedura în fața Curții

48. Prin recursul formulat, recurenta solicită Curții:

– anularea hotărârii atacate;

– anularea deciziei în litigiu în măsura în care o privește pe recurentă;

– în subsidiar, reducerea cuantumului amenzii de 82 874 000 de euro aplicată recurentei prin considerentul 457 litera (a) din decizia în litigiu la un cuantum proporțional;

– cu titlu subsidiar, trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal și

– obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

49. Comisia solicită Curții:

– respingerea recursului;

– cu titlu subsidiar, respingerea cererii de reducere a amenzii aplicate recurentei și

– obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată.

V. Cu privire la recurs

50. În susținerea recursului formulat, recurenta invocă trei motive, care corespund în esență celor „trei probleme de drept”, care figurează la punctul 2 din cererea sa introductivă de recurs. Primul motiv este întemeiat astfel pe încălcarea articolului 263 TFUE, ca urmare a unui control jurisdicțional incomplet și selectiv. Tocmai în cadrul acestui motiv este ridicată problema specifică a autenticității anumitor dovezi și a consecințelor care decurg din punctul de vedere al sarcinii probei. Acest prim motiv este legat în mod intrinsec de al treilea, întemeiat pe erori de drept în ceea ce privește calculul amenzii aplicate recurentei și pe nerespectarea competenței de fond. În sfârșit, cel de al doilea motiv privește aplicarea articolului 101 TFUE și, mai precis, a noțiunilor de restrângere a concurenței prin obiect și de încălcare unică și continuă.

51. Problemele de drept cu privire la care Curtea dorește o abordare în prezentele concluzii sunt analizate în primele două aspecte ale primului motiv în legătură cu al treilea motiv. Astfel cum s-a arătat la punctul 2 din prezentele concluzii, acestea se referă, pe de o parte, la cerința unui control jurisdicțional efectiv, acest aspect fiind legat, în speță, de exercitarea competenței de fond și, pe de altă parte, la contestarea autenticității elementelor de probă reținute de Comisie.

A. Cu privire la controlul jurisdicțional efectiv și la competența de fond (primul aspect al primului motiv în legătură cu al treilea motiv)

1. Argumentele părților

52. Prin intermediul primului aspect al primului motiv al recursului formulat, recurenta contestă în special concluziile cuprinse la punctul 160 din hotărârea atacată care constituie punctul de pornire al unui control pe care recurenta îl consideră insuficient.

53. În esență, aceasta reproșează Tribunalului că a examinat doar cinci dintre cele unsprezece contacte pretins nelegale constatate de Comisie, deși ea le contestase pe toate. Or, nelegalitatea aprecierilor Comisiei referitoare la unul sau la altul dintre contactele contestate ar fi trebuit să conducă la anularea concluziilor corespunzătoare formulate de Comisie în decizia în litigiu.

54. Prin urmare, recurenta consideră că controlul jurisdicțional realizat de Tribunal este, în condițiile enunțate la punctul 160 din hotărârea atacată, incomplet și selectiv și, în consecință, încalcă articolul 263 TFUE. De asemenea, acest control parțial ar vicia hotărârea atacată prin nemotivare.

55. În plus, contactele analizate ar fi insuficiente pentru a susține constatarea unei încălcări unice și continue în privința recurentei.

56. În cele din urmă, un asemenea control selectiv nu ar fi permis Tribunalului nici să aprecieze pe deplin gravitatea încălcării invocate, nici să controleze în mod suficient cuantumul amenzii aplicate. Acest ultim argument este reluat și dezvoltat în cadrul celui de al treilea motiv de recurs referitor la erorile de drept pe care Tribunalul le-ar fi săvârșit în stabilirea cuantumului amenzii.

57. Comisia contestă temeinicia tuturor argumentelor invocate de recurentă.

58. În ceea ce privește, mai exact, critica adusă punctului 160 din hotărârea atacată, Comisia susține că, întrucât recurenta nu a contestat concluzia conform căreia prețurile pentru cipurile pentru carduri inteligente erau stabilite, în principiu, pe o bază anuală, Tribunalul se putea limita să verifice că recurenta a participat la cel puțin un contact anticoncurențial pe an în perioada cuprinsă între anii 2003 și 2005. Astfel, ar fi suficient ca rezultatele economice ale contactelor anticoncurențiale să își

producă în continuare efectele după data la care au fost stabilite. În aceste condiții, Tribunalul nu ar fi fost obligat să justifice alegerea celor cinci contacte pe care le-a examinat, nici omisiunea de a examina participarea recurentei la alte șase contacte. Recurenta nu ar avea niciun interes de a primi explicații în acest sens.

59. În plus, contrar susținerilor recurentei, abordarea Tribunalului nu ar fi împiedicat-o să răspundă în mod corect argumentelor referitoare la gravitatea încălcării și la cuantumul amenzii.

2. Analiză

a) Cu privire la caracterul dual al controlului jurisdicțional al deciziilor Comisiei referitoare la procedurile de aplicare a articolelor 101 TFUE și 102 TFUE

60. În conformitate cu punctul 160 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat că recurenta nu contestă aprecierea Comisiei potrivit căreia prețurile erau stabilite, în principiu, pe o bază anuală. Pe baza acestei constatări, Tribunalul a decis că „[era] suficient să se examineze, pentru perioada 2005-2003, dacă reclamanta [participase] la una sau, în caz contrar, la două discuții anticoncurențiale, în fiecare dintre acești trei ani, cu Samsung sau cu Renesas, pentru a concluziona dacă a existat sau nu a existat o încălcare a articolului 101 TFUE. În aceste condiții, Tribunalul [a] considera[t] oportun să examineze, cu titlu introductiv, cinci contacte între reclamantă și Samsung sau Renesas […], [p]rimul și ultimul contact marcând, potrivit Comisiei, începutul și, respectiv, sfârșitul participării reclamantei la încălcarea în cauză. Prin urmare, numai în cazul în care aceste cinci contacte nu dovedesc existența încălcării în cauză, Tribunalul va examina dacă celelalte contacte, precum cel din 17 noiembrie 2003, cu privire la care reclamanta susține prin înscrisurile sale și în ședință că nu sunt nelegale, contribuie sau nu contribuie la constatarea existenței acestei încălcări”.

61. Întrucât Tribunalul a validat concluziile desprinse de Comisie referitor la cele cinci contacte pe care a ales să le controleze, acesta a confirmat participarea recurentei la încălcarea în cauză, fără a examina argumentele invocate în legătură cu celelalte contacte.

62. Astfel, la punctul 211 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că, „[întrucât] Comisia nu a săvârșit o eroare constatând participarea reclamantei la cinci contacte nelegale între anii 2003 și 2005, faptul că aceasta a concluzionat în mod greșit că celelalte contacte pe care le-a reținut, precum cel din 17 noiembrie 2003, nu erau, în realitate, anticoncurențiale nu modifică constatarea potrivit căreia reclamanta a participat la o încălcare unică și continuă în acești trei ani. Prin urmare, contrar celor susținute de reclamantă în ședință, deși alte contacte decât cele cinci menționate mai sus nu ar încălca articolul 101 TFUE, Comisia a demonstrat totuși corespunzător cerințelor legale că [aceasta a participat la încălcarea în cauză”.

63. Punctul 160 din hotărârea atacată constituie, prin urmare, elementul central al criticii formulate de recurentă. Contrar „alegerii” efectuate la acest punct din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi trebuit să efectueze un control exhaustiv al tuturor contactelor contestate de reclamantă.

64. Sistemul de control jurisdicțional al deciziilor Comisiei privind procedurile de aplicare a articolelor 101 TFUE și 102 TFUE presupune două aspecte. Acesta se bazează, pe de o parte, pe controlul „clasic” al legalității actelor instituțiilor prevăzut la articolul 263 TFUE și poate fi, pe de altă parte, completat prin exercitarea unei competențe de fond, în temeiul articolului 261 TFUE și la cererea reclamanților, în ceea ce privește sancțiunile impuse de Comisie în acest domeniu [7].

7 A se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 42), Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energia España și alții/Comisia (C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 71), și Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Aloys F. Dornbracht/Comisia (C-604/13 P, EU:C:2017:45, punctul 52).

b) Cu privire la întinderea controlului de legalitate

65. În speță, Comisia a constatat în decizia în litigiu existența unei încălcări unice și continue. O asemenea încălcare poate fi definită ca rezultanta unui comportament continuu format din mai multe acțiuni care se înscriu într-un „plan de ansamblu" ca urmare a unui obiect identic care denaturează concurența în cadrul pieței comune, deși unul sau mai multe elemente pot constitui de asemenea, în sine sau considerate izolat, o încălcare a articolului 101 TFUE. În cadrul unei astfel de încălcări, Comisia are dreptul să impute răspunderea pentru aceste acțiuni în funcție de participarea la încălcare, privită în ansamblul său [8].

66. Pe de altă parte, Curtea a precizat că „o întreprindere care a participat la o asemenea încălcare unică și complexă prin comportamente proprii, care intrau în sfera de aplicare a noțiunilor de acord sau de practică concertată având un obiect anticoncurențial, în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE, și care aveau drept scop să contribuie la realizarea încălcării în ansamblul său, poate fi de asemenea răspunzătoare, pentru toată perioada participării sale la încălcarea menționată, pentru comportamentele altor întreprinderi în cadrul aceleiași încălcări" [9].

67. În contextul unei astfel de încălcări unice și continue, Tribunalul a considerat că ar putea să controleze legalitatea deciziei în litigiu prin limitarea examinării sale la verificarea participării recurentei „la una sau, dacă este cazul, la două discuții anticoncurențiale în fiecare dintre acești trei ani [(cu alte cuvinte din anul 2003 până în anul 2005)]" [10], ale căror contacte marchează, potrivit Comisiei, începutul și sfârșitul încălcării comise de recurentă.

68. Întrucât Tribunalul arătase, ca premisă a acestei alegeri, că recurenta nu contesta aprecierea Comisiei potrivit căreia prețurile erau stabilite, în principiu, pe o bază anuală, nu vedem nicio denaturare a caracteristicilor încălcării în cauză.

69. Astfel, faptul că o întreprindere nu a participat la toate elementele constitutive ale unei înțelegeri sau că aceasta a jucat un rol minor în aspectele în care a fost implicată nu este relevant pentru a stabili existența unei încălcări din partea sa; aceste elemente vor fi luate în considerare atunci când se evaluează gravitatea încălcării și, eventual, când se stabilește amenda [11]. Prin urmare, fără săvârșirea unei erori de drept, Tribunalul a putut, în etapa de control al legalității, să limiteze examinarea sa la cinci discuții anticoncurențiale repartizate în cei trei ani ai perioadei de încălcare.

70. Desigur, în cadrul celui de al cincilea aspect al primului motiv, recurenta contestă constatarea preliminară a Tribunalului privind anualitatea stabilirii prețurilor [12]. Cu toate acestea, considerăm că argumentul este inadmisibil deoarece caracterul eronat al afirmației nu a fost invocat în fața Tribunalului, deși Comisia întemeia în mod expres decizia în litigiu pe faptul că prețurile cipurilor pentru carduri erau stabilite, în principiu, pe o bază anuală [13]. Considerăm că respectivul argument

8 A se vedea în acest sens Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 258), Hotărârea din 6 decembrie 2012 Comisia/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, punctul 41), și Hotărârea din 11 iulie 2013, Team Relocations și alții/Comisia (C-444/11 P, nepublicată, EU:C:2013:464, punctul 49).

9 Hotărârea din 6 decembrie 2012, Comisia/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, punctul 42), și Hotărârea din 11 iulie 2013, Team Relocations și alții/Comisia (C-444/11 P, nepublicată, EU:C:2013:464, punctul 50).

10 Punctul 160 din hotărârea atacată.

11 A se vedea în acest sens Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 86), și Hotărârea din 6 decembrie 2012, Comisia/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, punctul 45).

12 A se vedea punctele 57 și 58 din cererea de recurs.

13 A se vedea, în descrierea faptelor, punctele 38-41 din decizia atacată; în descrierea evenimentelor (principii de bază ale organizării cartelului), punctele 68, 76 și 77 din decizia atacată; în aplicarea articolului 101 TFUE în prezenta cauză, punctele 246 și 297 din decizia atacată. Cu privire la inadmisibilitatea unui motiv nou, a se vedea Hotărârea din 12 mai 2016, Bank of Industry and Mine/Consiliul (C-358/15 P, nepublicată, EU:C:2016:338, punctul 91).

este, în orice caz, neîntemeiat, întrucât recurenta nu demonstrează o denaturare în această privință. Prin faptul că a arătat, la punctul 160 din hotărârea atacată, că „prețurile au fost stabilite, *în principiu*, pe o bază anuală”[14], Tribunalul nu a circumscris cu siguranță fixarea prețurilor într-o periodicitate exclusiv anuală.

c) Cu privire la întinderea controlului pe fond

71. Pe de altă parte, considerăm că problema întinderii controlului pe care trebuia să îl efectueze Tribunalul se pune în termeni diferiți în cadrul celui de al doilea aspect al sistemului de control jurisdicțional al deciziilor Comisiei privind procedurile de aplicare a articolelor 101 TFUE și 102 TFUE.

72. Astfel, cum am amintit la punctul 64 din prezentele concluzii, controlul de legalitate întemeiat pe articolul 263 TFUE poate fi completat prin exercitarea unei competențe de fond, în temeiul articolului 261 TFUE și la cererea solicitanților, în ceea ce privește sancțiunile aplicate de Comisie în materia dreptului concurenței[15].

73. Or, deși soluționarea pe fond nu este o cale de atac independentă, aceasta trebuie totuși exercitată separat de controlul legalității[16]. Cu alte cuvinte, faptul că prin controlul legalității nu a fost identificată o nelegalitate nu înseamnă că un control specific nu trebuie exercitat în cadrul competenței de fond[17]. Astfel cum s-a amintit la punctul 69 din prezentele concluzii, în special în cadrul acestui al doilea control trebuie luat în considerare faptul că o întreprindere nu a participat la toate elementele constitutive ale unei înțelegeri sau că a jucat un rol minor în aspectele la care a participat.

74. Astfel, jurisprudența stabilește în mod ferm că, „pentru a respecta cerințele unui control de fond în sensul articolului 47 din cartă în ceea ce privește amenda, instanța Uniunii este obligată, în exercitarea competențelor prevăzute la articolele 261 TFUE și 263 TFUE, să examineze orice critică, *de drept sau de fapt*, prin care se urmărește să se demonstreze că cuantumul amenzii nu este adecvat în raport cu gravitatea și cu durata încălcării”[18].

75. Această cerință de control exhaustiv se explică de asemenea prin principiile de individualizare și de adecvare a „pedepsei” care sunt, pentru a prelua exprimarea avocatului general Tizzano, două principii cardinale ale oricărui sistem de sancțiuni în materie administrativă și penală[19] și se deduc din jurisprudența Curții referitoare la stabilirea cuantumului amenzilor în dreptul concurenței.

14 Sublinierea noastră.

15 O astfel de cerere nu ni se pare îndoielnică în cauză. Astfel, solicitând Tribunalului să anuleze sau să reducă amenda care i-a fost aplicată, recurenta a cerut în mod incontestabil Tribunalului să își exercite competența de fond (a se vedea în special punctele 189 și 192 din cererea sa de anulare). A se vedea în acest sens Hotărârea din 27 aprilie 2017, FSL și alții/Comisia (C-469/15 P, EU:C:2017:308, punctul 72), precum și Concluziile avocatului general Sharpston prezentate în cauza KME Germany și alții/Comisia (C-272/09 P, EU:C:2011:63, punctul 78).

16 A se vedea în acest sens, Muguet-Poullennec, G., „Sanctions prévues par le règlement n° 1/2003 et droit à une protection juridictionnelle effective: les leçons des arrêts *KME* et *Chalkor* de la CJUE”, *Revue Lamy de la concurrence: droit, économie, régulation*, 2012, nr 32, p. 57-78.

17 A se vedea în acest sens Van Cleynenbreugel, P., „Constitutionalizing Comprehensively Tailored Judicial Review in EU Competition Law”, *The Columbia Journal of European Law*, 2012, p. 519-545, în special p. 535 și 536; Forrester, I. S., „A challenge for Europe's judges: the review of fines in competition cases”, *European Law Review*, 2011, vol. 36, nr. 2, p. 185-207, în special p. 195.

18 Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 200; sublinierea noastră). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 27 aprilie 2017, FSL și alții/Comisia (C-469/15 P, EU:C:2017:308, punctul 75). Doctrina nu a neglijat faptul că necesitatea unei examinări aprofundate și exhaustive a tuturor faptelor contestate a fost o cerință care a rezultat din articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și integra, prin urmare, dreptul fundamental la o protecție jurisdicțională efectivă (a se vedea în acest sens Wesseling, R., și van der Woude, M., „The Lawfulness and Acceptability of Enforcement of European Cartel Law”, *World Competition*, 35, 2012/4, p. 573-598, în special p. 582). Cu privire la cerințele dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă în dreptul concurenței, a se vedea de asemenea Van Cleynenbreugel, P., „Constitutionalizing Comprehensively Tailored Judicial Review in EU Competition Law”, *The Columbia Journal of European Law*, 2012, p. 519-545, în special p. 5; Bellis, J.-Fr., „La charge de la preuve en matière de concurrence devant les juridictions de l'Union européenne”, în Mahieu, St. (dir.), *Contentieux de l'Union européenne. Questions choisies*, Bruxelles, Larcier, col. Europe (s), 2014, p. 217-233, în special p. 217 și 218).

19 A se vedea Concluziile avocatului general Tizzano prezentate în cauza Dansk Rørindustri și alții/Comisia (C-189/02 P, EU:C:2004:415, punctul 130).

76. Astfel, Curtea a hotărât în mod constant că la stabilirea cuantumului amenzilor „trebuie să se țină seama de durata [încălcării] și *de toate elementele de natură să intre în comportamentul fiecărei întreprinderi, rolul avut de fiecare dintre ele în stabilirea practicilor concertate*, profitul pe care l-au putut obține din aceste practici, dimensiunea lor și valoarea mărfurilor în cauză, precum și riscul pe care încălcările de acest tip îl reprezintă pentru [Uniune]” [20].

77. Nici nu ar putea fi altfel, deoarece, tot potrivit Curții, „gravitatea încălcării trebuie să facă obiectul unei aprecieri individuale” [21].

78. Prin urmare, în opinia noastră, Tribunalul nu poate fi scutit de exercitarea celui de al doilea aspect al controlului jurisdicțional decât atunci când împrejurările invocate pentru stabilirea cuantumului amenzii sunt identice cu cele pe care se întemeiază argumentele prezentate în cadrul controlului legalității *și cu condiția ca Tribunalul să le respingă în totalitate cu această ocazie* [22].

79. Or, în speță, a doua condiție nu pare să fi fost respectată, deoarece Tribunalul a ales să verifice în cadrul controlului de legalitate doar cinci dintre cele unsprezece contacte care au fost contestate în detaliu de recurentă.

80. Desigur, în partea din cererea sa introductivă referitoare la cererea de reducere a amenzii, recurenta se întemeia pe constatările Comisiei potrivit cărora s-a dovedit că aceasta participase la șapte dintre cele patruzeci și unu de contacte înregistrate [23]. Considerăm însă că această atitudine se explică prin natura subsidiară a cererii sale. Întrucât recurenta solicita, cu titlu principal, anularea deciziei în litigiu invocând lipsa dovezii unui comportament ilicit din partea sa, cererea sa subsidiară pornește, implicit dar logic, de la principiul potrivit căruia argumentele sale principale nu au fost reținute.

81. Această metodologie procedurală nu aduce atingere faptului că argumentele referitoare la caracterul ilicit al celor unsprezece contacte identificate de Comisie în decizia în litigiu puteau, eventual, să aibă un impact asupra aprecierii amenzii aplicate dacă ar rezulta că sunt întemeiate întrucât faptul că o întreprindere a jucat un rol minor în aspectele încălcării la care a participat este un element care trebuie luat în considerare la momentul evaluării gravității încălcării și, dacă este cazul, al stabilirii amenzii [24].

82. Or, rezultă că Tribunalul nu a răspuns la toate argumentele invocate de recurentă, fie în etapa controlului legalității – verificând participarea recurentei numai la cinci discuții anticoncurențiale, în timp ce aceasta contesta motivat caracterul nelegal al celor unsprezece contacte identificate de Comisie în decizia în litigiu –, fie în exercitarea competenței sale de fond, afirmând că recurenta „se limitează […] să susțină că a jucat un rol minor în încălcarea în cauză” [25] și că „motivul pentru care [i] s-a aplicat amenda cea mai mare este că a realizat o cifră de afaceri mult mai mare decât cele ale celorlalte societăți sancționate” [26], cuantumul amenzii reflectând importanța economică a participării sale la încălcarea în cauză.

20 Hotărârea din 7 iunie 1983, Musique Diffusion française și alții/Comisia (100/80-103/80, EU:C:1983:158, punctul 129; sublinierea noastră). A se vedea mai recent Hotărârea din 8 decembrie 2011, Chalkor/Comisia (C-386/10 P, EU:C:2011:815, punctul 56).

21 Hotărârea din 11 iulie 2013, Team Relocations și alții/Comisia (C-444/11 P, nepublicată, EU:C:2013:464, punctul 102).

22 A se vedea în acest sens Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Aloys F. Dornbracht/Comisia (C-604/13 P, EU:C:2017:45, punctele 55 și 56).

23 A se vedea punctele 167 și 191 din cererea de anulare.

24 A se vedea în acest sens Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 86), și Hotărârea din 6 decembrie 2012, Comisia/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, punctul 45). Gravitatea privind participarea unei întreprinderi la o încălcare poate fi luată în considerare în special la aprecierea circumstanțelor atenuante (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iulie 2013, Team Relocations și alții/Comisia, C-444/11 P, nepublicată, EU:C:2013:464, punctele 104 și 106).

25 Punctul 263 din hotărârea atacată.

26 Punctul 269 din hotărârea atacată.

83. Fără a repune în discuție aici pertinența acestei din urmă afirmații și fără a putea afirma că Tribunalul ar fi ajuns la o concluzie diferită dacă ar fi examinat toate obiecțiile formulate de recurentă, rezultă că Tribunalul nu a luat în considerare în mod corect din punct de vedere juridic toți factorii esențiali pentru a aprecia gravitatea comportamentului reproșat recurentei și nu a răspuns corespunzător cerințelor legale la toate argumentele invocate de recurentă, având ca obiect anularea sau reducerea amenzii. Or, acesta este tocmai scopul controlului Curții în cadrul unui recurs [27].

3. Concluzie cu privire la primul aspect al primului motiv, în legătură cu al treilea motiv

84. În urma analizei noastre cu privire la primul aspect al primului motiv în legătură cu al treilea motiv, considerăm că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că nu a examinat fiecare argument expus de recurentă pentru a demonstra legalitatea contactelor reținute în sarcina sa de către Comisie.

B. Cu privire la autenticitatea elementelor de probă

1. Argumentele părților

85. Prin intermediul celui de al doilea aspect al primului motiv, recurenta critică Tribunalul pentru că i-a atribuit, la punctul 118 din hotărârea atacată, sarcina probei privind caracterul neautentic al unui e-mail intern al Samsung din 3 noiembrie 2003. Având în vedere că Comisia, căreia îi revine sarcina stabilirii încălcării, nu a dovedit autenticitatea acestui e-mail în conformitate cu principiul bunei administrări și având în vedere îndoielile serioase invocate de recurentă, acest element de probă ar fi trebuit declarat inadmisibil.

86. Recurenta consideră cel puțin că, ținând seama de observațiile prezentate de ea însăși și de Samsung, Comisia era obligată să numească un expert profesional independent pentru a evalua autenticitatea e-mailului. Aceasta ar fi situația cu atât mai mult în procedurile în materie de înțelegeri în temeiul naturii penale a acestora.

87. Comisia contestă poziția recurentei. În cazul contestării autenticității unui element de probă, credibilitatea ar fi singurul criteriu pertinent și valoarea sa probantă ar fi evaluată ținând seama de toate circumstanțele speței.

88. Obligația de bună administrare nu i-ar impune sarcina de a demonstra autenticitatea unui element de probă, astfel încât nu ar avea obligația să numească un expert în informatică profesionist independent.

89. În speță, Tribunalul ar fi respectat aceste cerințe pentru aprecierea credibilității e-mailului intern în lumina tuturor circumstanțelor speței și considerând că e-mailul intern al Samsung din 3 noiembrie 2003 putea fi invocat ca element al ansamblului probelor. Comisia adaugă că, exceptând denaturarea elementelor de probă, constatările de fapt astfel efectuate de Tribunal nu sunt supuse controlului Curții.

27 A se vedea în acest sens Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctul 244).

2. Apreciere juridică

a) Cu privire la distincția dintre autenticitatea unei probe și credibilitatea sa

90. În ipoteza în care Comisia a putut stabili că o întreprindere participase la reuniuni între întreprinderi cu caracter vădit anticoncurențial, revine întreprinderii sarcina de a furniza o altă explicație privind conținutul acestor reuniuni [28].

91. În această privință, „nu este suficient ca întreprinderea în cauză să menționeze posibilitatea existenței unei împrejurări care ar putea afecta valoarea probantă a […] elemente[lor] de probă [pe care se întemeiază Comisia] pentru ca să revină [acesteia] sarcina de a dovedi că această împrejurare nu a putut afecta valoarea lor probantă. Dimpotrivă, cu excepția cazurilor în care o astfel de probă nu ar putea fi prezentată de întreprinderea în cauză chiar ca urmare a comportamentului Comisiei, revine întreprinderii în cauză sarcina de a stabili corespunzător cerințelor legale, pe de o parte, că împrejurarea pe care o invocă există și, pe de altă parte, că această împrejurare pune în discuție valoarea probantă a elementelor de probă pe care se întemeiază Comisia” [29].

92. La un nivel mai general, principiul care prevalează în dreptul Uniunii este cel al liberei administrări a probelor. Din acest principiu rezultă că singurul criteriu relevant pentru evaluarea dovezilor prezentate este credibilitatea acestora [30].

93. În acest scop, în cadrul unor aprecieri economice complexe, Curtea a precizat că instanța Uniunii trebuia să verifice în special exactitatea materială a elementelor de probă invocate, fiabilitatea și coerența lor [31].

94. Fără a repune în discuție acești parametri, considerăm că problema autenticității unei probe se plasează în mod necesar în amonte față de evaluarea credibilității sale: o probă care nu este autentică nu poate fi considerată credibilă chiar dacă ar avea această aparență.

95. Este necesar să revenim la principiul de bază potrivit căruia, în domeniul dreptului concurenței, în cazul unui litigiu privind existența unei încălcări, Comisiei îi revine obligația de a face dovada încălcărilor pe care le constată și de a stabili elementele de probă adecvate în vederea demonstrării, corespunzător cerințelor legale, a existenței faptelor constitutive ale unei încălcări [32]. În plus, în cazul în care instanța are o îndoială, de aceasta trebuie să beneficieze întreprinderea căreia îi este adresată decizia de constatare a unei încălcări [33].

28 A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 noiembrie 2012, E.ON Energie/Comisia (C-89/11 P, EU:C:2012:738, punctul 75).

29 A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 noiembrie 2012, E.ON Energie/Comisia (C-89/11 P, EU:C:2012:738, punctul 76).

30 A se vedea în acest sens Hotărârea din 19 decembrie 2013, Siemens și alții/Comisia (C-239/11 P, C-489/11 P și C-498/11 P, nepublicată, EU:C:2013:866, punctul 128), și Hotărârea din 27 aprilie 2017, FSL și alții/Comisia (C-469/15 P, EU:C:2017:308, punctul 38).

31 A se vedea în acest sens Hotărârea din 8 decembrie 2011, Chalkor/Comisia (C-386/10 P, EU:C:2011:815, punctul 54).

32 A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 noiembrie 2012, E.ON Energie/Comisia (C-89/11 P, EU:C:2012:738, punctul 71).

33 A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 noiembrie 2012, E.ON Energie/Comisia (C-89/11 P, EU:C:2012:738, punctele 72 și 73).

96. Aceasta înseamnă concret că, dacă Curtea constată că există încă îndoieli cu privire la caracterul complet al unui document în litigiu și/sau dacă a fost obținut prin mijloace legitime, documentul trebuie respins [34]. Aceasta este însă o problemă de admisibilitate a probelor. Or, numai în măsura în care elementele de probă prezentate de Comisie sunt admisibile, acestea vor putea fi evaluate cu privire la credibilitate [35].

b) Aplicarea în speță

97. În speță, recurenta contestă autenticitatea unui e-mail intern al Samsung trimis de unul dintre angajații săi la 3 noiembrie 2003. Pe de o parte, există mai multe versiuni imprimate ale acestui e-mail și, pe de altă parte, cele două rapoarte de expertiză depuse de recurentă au concluzionat în esență că nu era posibil să se afirme autenticitatea sa.

98. Aceste argumente au fost dezvoltate în detaliu de recurentă la punctele 68-86 din cererea sa de anulare. În primul rând, ea menționa o primă versiune imprimată fără destinatar și fără destinatar „în copie” și o pretinsă expediere la ora 3.27 dimineața (ora Europei), în timp ce apelul telefonic al salariatului Infineon menționat în e-mailul în litigiu a avut loc în aceeași zi. În al doilea rând, aceasta a evidențiat diferențele dintre prima versiune a e-mailului comunicat și celelalte două versiuni ulterioare, care indicau, spre deosebire de prima versiune, un destinatar și șase alți destinatari în copie, precum și ore diferite de expediere. În al treilea rând, recurenta a invocat un raport de expertiză conform căruia expertul independent consultat a considerat că e-mailul din 3 noiembrie 2003 nu putea fi considerat autentic, dincolo de orice îndoială rezonabilă, fapt confirmat de același expert într-un al doilea raport.

99. În pofida acestor elemente, Tribunalul a apreciat, la punctul 181 din hotărârea atacată, că Comisia a „putut concluziona în mod legitim că reclamanta a participat la discuții [ilicite]” întemeindu-se în special pe faptul că „nicio expertiză a nu [a] concluziona[t] că e-mailul din 3 noiembrie 2003 nu constituia un element de probă contemporan autentic, ceea ce reclamanta nu a dovedit, înaintea [sa]”. De asemenea, acesta a adăugat, la punctul 182 din hotărârea atacată, că recurenta nu prezentase „dovada că motivele obiective prezentate de Comisie pentru a justifica că ar exista mai multe versiuni ale acestui e-mail sunt eronate”.

100. Considerăm că, procedând astfel, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a omis să respecte standardul probatoriu impus în domeniul amenzilor pentru încălcarea dreptului concurenței. Astfel, chiar și fără să țină cont de diferențele referitoare la elemente esențiale ale unui e-mail precum destinatarii sau ora expedierii, reiese din rapoartele de expertiză depuse de recurentă că nu era posibil să se afirme cu certitudine autenticitatea e-mailului din 3 noiembrie 2003. Confruntat cu aceste elemente, Tribunalul ar fi trebuit să respingă acest element de probă: Comisiei îi revenea sarcina să stabilească în mod pozitiv autenticitatea e-mailului din 3 noiembrie 2003, recurgând, eventual, la măsura expertizei solicitată de recurentă.

34 A se vedea în acest sens Hotărârea din 17 decembrie 1981, Ludwigshafener Walzmühle Erling și alții/Consiliul și Comisia (197/80-200/80, 243/80, 245/80 și 247/80, EU:C:1981:311, punctul 16).

35 A se vedea în acest sens Bellis, J.-Fr., „La charge de la preuve en matière de concurrence devant les juridictions de l’Union européenne”, în Mahieu, St. (dir.), *Contentieux de l’Union européenne. Questions choisies*, Bruxelles, Larcier, col. Europe (s), 2014, p. 217-233, în special p. 221. Adăugăm că, deși Curtea nu a recunoscut în mod expres caracterul penal al amenzilor aplicate pentru încălcări ale dreptului concurenței, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „CEDO”) a statuat că o amendă pentru o încălcare a dreptului concurenței „[are] un caracter penal, astfel încât articolul 6 primul paragraf [din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale] se aplică, în speță, sub aspect penal” (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea din 27 septembrie 2011, A. Menarini Diagnostics împotriva Italiei, cererea nr. 43509/08, CE:ECHR:2011:0927JUD004350908, punctul 44). În pofida faptului că Curtea Europeană a Drepturilor Omului își limitează examinarea la cauza cu care este sesizată, fundamentele motivării sale permit generalizarea concluziei la care aceasta ajunge.

101. Cu toate acestea, Tribunalul a constatat de asemenea că faptul că discuțiile nelegale menționate în e-mailul din 3 noiembrie 2003 au avut loc rezulta deopotrivă din alte dovezi, ansamblul constituind un „ansamblu de indicii” [36].

102. Or, spre deosebire de problema de a stabili dacă au fost respectate normele în materie de sarcină a probei și de administrare a probelor, Curtea nu este competentă să constate faptele și nici, în principiu, să examineze probele pe care Tribunalul le-a reținut în susținerea acestor fapte. Astfel, din moment ce respectivele probe au fost obținute în mod legal și au fost respectate principiile generale ale dreptului și normele de procedură aplicabile în materie de sarcină a probei și de administrare a probelor, numai Tribunalul are competența de a aprecia valoarea care trebuie să fie atribuită elementelor care i-au fost prezentate. Prin urmare, această apreciere nu constituie, cu excepția cazului denaturării elementelor de probă prezentate Tribunalului, o problemă de drept supusă ca atare controlului Curții [37].

103. În consecință, chiar dacă elementele reținute de Tribunal sunt supuse dezbaterii, este vorba despre aprecieri de fapt care nu intră sub incidența competenței de control a Curții în cadrul unui recurs. Întrucât Tribunalul a constatat că celelalte documente confirmă că între concurenții implicați în încălcarea în cauză au avut loc discuțiile nelegale, argumentația referitoare la autenticitatea e-mailului din 3 noiembrie 2003 este, în orice caz, irelevantă.

VI. Cu privire la trimiterea cauzei la Tribunal

104. În urma analizei noastre cu privire la primul aspect al primului motiv, în legătură cu cel de al treilea motiv, am ajuns la concluzia că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că nu a examinat fiecare dintre argumentele care au fost expuse de recurentă în scopul demonstrării legalității contactelor reținute în sarcina sa de Comisie.

105. În conformitate cu articolul 61 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, dacă recursul este întemeiat, Curtea anulează decizia Tribunalului. În acest caz, Curtea poate fie să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul atunci când acesta este în stare de judecată, fie să trimită cauza Tribunalului pentru a se pronunța asupra acesteia.

106. În prezenta cauză, considerăm că litigiul nu este în stare de judecată. Astfel, examinarea temeiniciei argumentelor recurentei ar conduce Curtea să se pronunțe cu privire la aspecte de fapt pe baza unor elemente care nu au fost analizate de Tribunal în hotărârea atacată. În plus, afirmațiile concrete cu privire la fondul litigiului nu au fost dezbătute în fața Curții.

107. Prin urmare, este necesară trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului și soluționarea odată cu fondul a cererii privind cheltuielile de judecată.

36 Punctul 181 din hotărârea atacată. A se vedea de asemenea punctul 183 din hotărârea atacată.

37 A se vedea în acest sens Hotărârea din 25 ianuarie 2007, Sumitomo Metal Industries și Nippon Steel/Comisia (C-403/04 P și C-405/04 P, EU:C:2007:52, punctele 38 și 56), precum și Hotărârea din 19 decembrie 2013, Siemens și alții/Comisia (C-239/11 P, C-489/11 P și C-498/11 P, nepublicată, EU:C:2013:866, punctele 39, 76, 77 și 129).

VII. Concluzie

108. Având în vedere considerațiile care precedă și fără a aduce atingere examinării celorlalte motive, propunem Curții:

– să anuleze Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene din 15 decembrie 2016, Infineon Technologies/Comisia (T-758/14, nepublicată, EU:T:2016:737), în măsura în care Tribunalul nu a examinat fiecare dintre argumentele care fuseseră prezentate de recurentă pentru a demonstra legalitatea contactelor reținute împotriva acesteia de către Comisie și

– trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului și soluționarea cererii privind cheltuielile de judecată odată cu fondul.